

IDEES CLARES A EUROPA

Conferència pronunciada per Oriol Junqueras, candidat d'Esquerra al Parlament Europeu, el 27 de febrer de 2009 a L'Auditori de Barcelona

PRESENTACIÓ (A CÀRREC DE MATTHEW TREE)

Bon vespre.

Quan l'Oriol em va trucar per presentar-lo en aquest acte, de seguida li vaig dir: «Ei, ei, ei, jo no participo en actes polítics». Cosa absolutament certa. I, em va dir: «Per què?». «Home, perquè m'hi sento incòmode, bàsicament perquè no puc votar». Com, aproximadament, un milió de contribuents catalans, que no gaudim del privilegi d'un passaport espanyol. I tot seguit, en comptes de preguntar-me perquè no m'havia esforçat per aconseguir un passaport espanyol —no calia, realment— em va assegurar que només havia de fer una presentació absolutament personal, res de política. Com si això no fos un míting polític. Doncs faré, ara mateix, una presentació absolutament personal.

Vaig conèixer l'Oriol personalment, per primera vegada, me'n recordo molt bé, quan tots dos estàvem a punt d'entrar a una ràdio. I en aquell moment jo estava llegint un llibre sobre un tema una mica rebuscat, que era: l'emergència de la tolerància a Europa al segle XVI. I li vaig començar a comentar el tema, perquè una part del llibre parlava de la lluita d'alliberament dels holandesos contra l'exèrcit castellà. I de cop i volta, en una conversa absolutament improvisada, l'Oriol va explicar que els catalans havien enviat observadors militars a parlar amb els holandesos per estudiar les seves maneres de lluitar. No només això, sinó que em va dir l'any precís en què van visitar Holanda i em va donar els noms dels dos observadors en qüestió. I tot això era una cosa que no havia preparat, evidentment, per absolutament res.

I, amb aquesta primera prova, confirmada per trobades posteriors, per les coses que deia en públic, pels seus articles, em vaig anar adonant que l'Oriol tenia dues qualitats excepcionals: una d'aquestes era una memòria prodigiosa, allò que en anglès es diu, —potser aquí també, no n'estic segur—, fotogràfica. I l'altra és que només parla quan sap de què parla, al contrari de força polítics que em vénen al cap, que moltes vegades parlen de coses —com ho puc dir suaument— de les quals no estan prou informats, diguem-ho així. O no en tenen ni punyetera idea, directament.

D'altra banda tots coneixem casos de polítics —pensem en la memòria prodigiosa de l'Oriol— que lluny de tenir una memòria prodigiosa, en certes circumstàncies fins i tot se n'obliden de coses de les quals absolutament tothom se'n recorda perfectament. Però ells, se n'obliden. A més a més hi ha polítics que fins i tot s'obliden dels seus propis ideals polítics. I sense dir noms —com ara Trias de Bes—, n'hi ha que ho han fet quatre vegades seguides.

Quan l'Oriol vagi a Europa, estic seguríssim que hi anirà, entre moltes d'altres però sobretot, gràcies a aquestes dues qualitats: a aquesta memòria prodigiosa i a aquesta capacitat de parlar només d'allò que coneix perfectament. Això el farà un diputat europeu força insòlit. Què dic insòlit, únic!

Oriol, ara et toca a tu.

CONFERÈNCIA D'ORIOL JUNQUERAS

Bona tarda. Espero que al final de l'acte em faci mereixedor també d'aquests aplaudiments. En tot cas, gràcies per la confiança.

Sovint, quan em presenten pel territori, quan vaig a parlar en lloc o altre i em fan una presentació, del meu currículum, d'allò que creuen que és més destacable, quan començo a parlar sento la necessitat de dir: «Bé, d'acord, tot això és veritat, però el més important de tot és que jo em dic Oriol Junqueras i Vies i que sóc un bon noi». I és veritat, és el més important del món. Després, com que avui estem reunits aquí en motiu d'un acte, que és també un acte polític, em sembla que és importat posar-hi un afegitó: em dic Oriol Junqueras i Vies, sóc un bon noi, i en aquest cas sóc el cap de llista d'Esquerra Republicana de Catalunya a les Europees.

Avui faré una cosa excepcional, gairebé única a la meua vida, perquè sempre m'heu vist parlant proper al públic i sense papers. Però atès que aquest és un acte molt seriós, en el qual represento moltes més coses que a mi mateix, intentaré fer una combinació entre parlar-vos a prop vostre i parlar-vos amb uns papers interposats, però que em sembla que expressen molt bé allò que jo us volia dir.

En primer lloc moltes gràcies per ser aquí. Gràcies per sacrificar una part del vostre divendres al vespre per venir aquí a escoltar-me. Avui voldria explicar-vos diverses coses. Una, la qüestió de la crisi econòmica. Voldria fer una reflexió sobre això perquè em sembla que a tots ens afecta molt i a tots ens té molt preocupats. Una altra sobre quins són la persona i el partit polític que poden ajudar a intentar sortir-nos d'aquesta crisi. D'una altra banda voldria parlar-vos d'un dels àmbits institucionals i polítics, la Unió Europea, en el qual podem intentar contribuir a trobar aquesta sortida. I finalment, si m'ho permeteu, també voldria acabar l'acte fent alguna reflexió sobre la història i sobre el futur del nostre país.

En tot cas, per no abusar de la vostra paciència un divendres al vespre, començo.

Estem immersos en la primera crisi global de la història. I no és bo pensar que aquesta crisi passarà com si res, com tantes n'han passat.

Aquesta situació no se solucionarà ella sola. I encara menys si pensem que el mercat és cíclic i que s'estabilitza pel seu compte. Perquè hem de tenir ben present que el mercat no soluciona tots els problemes econòmics. I, encara que els problemes s'arreglessin esperant, Keynes —als anys 30— ja ens va advertir que, si optem per esperar, l'única cosa que és segura és que, en el millor dels casos, d'aquí a 100 anys, la majoria de nosaltres ja estarem calbs.

Si fem una mirada enrere, entre les causes d'aquesta situació crítica que ara viu la nostra economia hi trobarem diversos processos especulatiu finançats per un diner massa barat i, en ocasions, per una ètica poc rigorosa. I, de fet, les febleses del model de creixement econòmic s'han fet evidents quan han esclatat la bombolla immobiliària i els derivats financers que l'acompanyaven. D'aquesta manera, s'ha posat al descobert la fallida del motor econòmic: l'economia financera.

A finals dels anys 90, jo era estudiant de diversos programes de doctorat en paral·lel, un dels quals era sobre història econòmica. Era un interuniversitari de la UAB i de la UB i en aquell programa de doctorat jo tenia diversos professors, entre els quals l'Ernest Lluch. Recordo que a classe havíem parlat en diverses ocasions —i fora de classe— de la crisi econòmica que afectava el Japó als anys 90. I, en algunes d'aquelles ocasions, quan intentàvem descriure aquella economia del triple zero: una economia amb un tipus d'interès zero, amb uns preus zero —en el llindar de la deflació—, i a més a més amb un creixement zero. Doncs comentàvem que aquesta era una situació que tal vegada es podria produir en el conjunt del món occidental, que entréssim en una mena de depressió permanent. El cert és que al llarg dels anys he tingut ocasió d'enyorar aquelles classes i de comprovar, amb un cert orgull intel·lectual i al mateix temps també amb una certa sorpresa, que hi havia gent que fa molts anys intuïa alguns dels camins que, malauradament, ha acabat seguint la nostra economia.

Tal com ha passat en altres moments de la història, l'economia real es veu atrapada en una «trampa de la liquiditat». El premi Nobel d'Economia 2008, el neokeynesià Paul Krugman, ho explica molt bé:

«La situació actual és molt semblant a la del Japó dels anys 90: esclat de la bombolla immobiliària, fallida d'entitats financeres, tipus d'interès propers a zero i, malgrat això, una evolució dels preus que porta cap a la deflació. En aquest context, la liquiditat s'atresora, de manera que la política monetària deixa de funcionar.»

El mateix Krugman afirma —amb un to provocador— que, al Japó, dels anys 90, els únics béns duradors que es compraven eren les caixes fortes.

En economia —i ara faré una comparació un pèl atrevida— com en el futbol, amb la cuina o amb l'amor, no hi ha cap recepta que sigui eterna. No hi ha cap medicament que curi totes les malalties. Per tant, molt sovint, cal intentar utilitzar tot el ventall d'eines que tenim a la nostra disposició per intentar afrontar els problemes. De fet, quan nosaltres repetim molt el mateix tipus de mesura econòmica, o el mateix tipus d'ingredient culinari, aquesta acaba perdent eficàcia. Encara que només sigui perquè el mercat sempre aprèn a descomptar aquest tipus de mesures.

Per això, les receptes que ara ens convenen, després de 30 anys de polítiques neoliberals, s'haurien d'assemblar a les que ha adoptat l'administració Obama: les de l'estímul econòmic i fiscal. I és que en un context en què la corba de preferència per la liquiditat es torna infinitament elàstica és quan la política fiscal expansiva assoleix la màxima eficiència. El camí que cal seguir, doncs, exigeix programes d'inversió pública per animar l'economia productiva.

Una curiositat: sabeu quant ha costat el pla Obama a cada nord-americà? Gairebé 3.000 dòlars (2.339 euros). Sabeu quin és el dèficit fiscal anual amb l'Estat de cada català i catalana? Gairebé 3.000 euros. És a dir, que, cada any, els catalans financem un pla Obama a l'estat espanyol, del qual a nosaltres no ens en toca ni una trista engruna.

Així, doncs, ens podem trobar que quan aquesta crisi global se solucioni, els catalans i catalanes en sortim afeblits i haguem d'encarar una situació molt pitjor que la d'abans. D'entrada, perquè vivim una doble crisi (no només financera, sinó també econòmica); i, en segon lloc, perquè els catalans hem de ser conscients que, davant d'aquesta crisi global (en què les úniques solucions que s'adopten són locals), el nostre poder polític és massa petit per decidir realment allò que necessitem i allò que ens convé per garantir el futur.

Malauradament, avui constatem que a Catalunya 1.000 persones s'afegeixen a la llista de l'atur cada dia, que a les nostres empreses se'ls acumulen els estocs i que no poden fer front als problemes de circulat.

De fet, les mesures financeres del govern Zapatero han estat un fracàs, ja que la liquiditat que injecta en el sistema bancari procedent dels pressupostos que paguem tots, sobretot els catalans, en el millor dels casos s'acumula en les reserves de les entitats financeres. Per altra banda, les línies de finançament via ICO cap a les Pime i els autònoms, no funcionen. De fet, els bancs, en considerar que han d'assumir risc amb els instruments que dissenya l'Estat, prefereixen assumir-lo ells sols i fer front a l'enorme demanda de liquiditat de les empreses amb els seus propis productes, que els generen més benefici.

A Catalunya, tot i haver de suportar l'escanyament fiscal per part del govern de Madrid, podem aplaudir la bona direcció d'algunes mesures que ha pres el Govern, amb endeutament propi, per tal que l'Institut Català de Finances proveeixi fins a 500 milions d'euros en avals a les Pime. I també podem aplaudir altres actuacions, com el Pla per a l'automoció, que injectarà 22 milions d'euros al sector —si aquí hi ha empresaris, segur que pensaran que això és molt poc.

Malauradament, són xifres molt modestes, tant respecte a la magnitud del drama econòmic que vivim com respecte a la magnitud del nostre teixit productiu. I, com no podria ser d'una altra manera, són xifres que estan en sintonia amb la migradesa del poder polític del nostre país. Sigui com sigui, però, ara cal exigir agilitat i rapidesa perquè aquestes mesures arribin a tots aquells que les necessiten. Perquè una empresa que tanqui avui difícilment tornarà a obrir demà. I perquè no hi ha millor prestació social per a un treballador que el seu lloc de treball i el seu salari.

En qualsevol cas, i al marge dels mecanismes que puguem fer servir, només sortirem enfortits de la crisi si som capaços de treballar de valent per forjar un nou model productiu.

Després de la cultura del diner i del consum fàcils, ens cal la cultura de l'estalvi, de la innovació i de l'emprenedoria. Després del relativisme moral i dels «valors líquids» (que descriuen els llibres de Zygmunt Bauman), ens calen responsabilitat i valors sòlids.

Ens cal, també, una economia que honori la dignitat del treball. Una economia en què el motor del creixement sigui la productivitat, i no pas el crèdit massa fàcil; en què la cooperació a tots nivells i la confiança (entre empreses, entre administracions i empresaris, entre empresaris i treballadors) sigui el veritable capital del nou model productiu.

Històricament, Catalunya ha sobreviscut com a nació perquè la seva gent ha treballat unida i de valent, i perquè hem sabut estar al capdavant dels grans moviments transformadors.

Quan el nostre món era Europa vam dur a terme la revolució comercial i agrària, vam fer la revolució industrial, sense tenir cap dels elements indispensables per fer-la. Sense tenir ni ferro, ni cotó, ni carbó. L'únic país del món que va fer la primera revolució industrial sense tenir cap d'aquests elements. Vam recuperar les nostres institucions a principis del segle XX, vam acaronar la llibertat als anys 30, i vam sortir d'una llarga dictadura tot superant una crisi industrial.

Malgrat això, i enmig d'una crisi severa com la que vivim, no podem obviar l'amenaça de la pèrdua de cohesió social, que és una de les bases de la cohesió nacional. Tampoc no podem obviar les insuficiències de les nostres infraestructures i la manca de capital risc que financi els projectes més innovadors.

Avui, el nostre món és tot el món. Els Països Catalans gaudeixen d'una base industrial diversificada, i la nostra oportunitat és la internacionalització. Les nostres eines seculares són la innovació, la creativitat, el talent, la constància, el treball i l'ambició positiva. I també han de ser les nostres eines de cara al futur.

Sabem prou bé cap a on hem d'anar, encara que alguns dels nostres sembla que no ho vulguin saber. És necessària una majoria social que prengui consciència i que no tingui por que la seva nació es faci gran; que la seva nació sigui major d'edat i que vulgui emancipar-se.

En el panorama polític i social hi regna la desorientació i la desafecció. La desconfiança en la política i en la mateixa noció de vida pública són ben evidents. Són temps d'egoïsmes, en els quals protegim excessivament els nostres fills i desconfiem dels veïns. Per tant, ens cal apel·lar a la responsabilitat i al compromís amb el bé comú.

Per això, la desafecció amb la política s'ha de vèncer apostant per la mateixa política, i sense deixar que te la facin mentre et quedes còmodament a casa, arrepapat al sofà, perquè la política que nosaltres no fem, la faran contra nosaltres. Perquè, tal com afirmava Winston Churchill, «els problemes de la democràcia tan sols es poden resoldre amb més democràcia».

Tinc la sort de ser professor universitari i de tenir una enorme seguretat laboral. No puc fer una altra cosa que no sigui la de procurar tornar a la meua comunitat tot allò que ella ha invertit en la meua formació. No podia dir que no. I m'omple d'orgull la idea de treballar per la seva societat, per la seva nació i, si puc, per la seva llibertat.

En moltes ocasions, quan començo una assignatura a la UAB, per intentar espantar els meus alumnes, els parlo del dia de l'examen. Els dic, d'aquí a quatre mesos, vosaltres haureu d'aprovar un examen i aquell dia ho haureu de fer tan bé com sapigueu. Fins aquella data fatídica, però, sou vosaltres que teniu dret a exigir-me que m'expliqui tan bé com sàpiga. És el meu deure, en aquella aula l'únic que cobra un sou per ser-hi sóc jo. I aquell sou té un alt cost d'oportunitat per a la meua societat. Perquè si en lloc de destinar-lo al meu sou s'utilitzés per construir alguns metres més de carretera, o a posar alguns llits més d'hospital, segur que aquests diners també estarien molt ben invertits. Per tant, jo tinc el deure de retornar-li a la societat l'esforç que fa pagant-me el meu sou. I aquest retorn (a través de les classes, de les xerrades, dels articles, dels llibres, dels programes de ràdio) també el faig amb el meu compromís cívic i polític amb el meu país. Que fins ara s'ha expressat en l'àmbit municipal, anant com a independent a les llistes d'Esquerra al meu poble, a Sant Vicenç dels Horts. I des d'ara com a cap de llista d'Esquerra Republicana a les europees.

I per això us dic que estic orgullós d'unir el meus esforços amb els de la gent d'Esquerra ja que, ara com ara, aquesta és l'única eina útil que té el país per sumar.

Si volem bastir l'edifici del nostre Estat, caldrà fonamentar-lo sobre el patriotisme, que sens dubte, caracteritza molts dels simpatitzants i votants de les diverses forces polítiques catalanistes. I, probablement, sobre un patriotisme republicà, perquè per construir aquest Estat, necessitarem un ampli desplegament d'arguments inspirats en els valors de la prosperitat econòmica, la justícia social, la igualtat d'oportunitats, la participació política i la transparència administrativa. Només així podrem construir aquella fraternitat per la qual els habitants del nou Estat siguin no només conciutadans, sinó també compatriotes.

Com assenyala el filòsof Josep Maria Terricabras: «El defensor de l'esperit republicà no té por de les lleis, sinó ben al contrari, sap que la llei és un bon instrument d'alliberament i d'igualtat. Sap que la llei pot evitar el caciquisme, l'arbitrarietat i les actituds suposadament generoses i amistoses del poder».

Com a catalans i republicans, doncs, volem construir una societat organitzada al voltant del principi de la comunitat d'interessos, en què la individualitat ha de formar part del bé comú. Així és com l'amor a la pàtria esdevé l'essència de la república, perquè implica el compromís dels ciutadans amb les institucions que els garanteixen la llibertat. Amb altres paraules, l'autèntica pàtria esdevé sinònim d'una república de ciutadans lliures i iguals.

Abans de projectar el futur que ens espera, però, cal un exercici de realisme polític, cal analitzar la nostra situació present. Avui existeix una excessiva diversitat de tàctiques a l'hora de fer front als reptes i a l'hora de canviar realitats concretes. En aquest sentit, la prudència aconsella actuar amb tanta suavitat com sigui possible. Això no ens hauria de fer oblidar, però, que és del tot necessari treballar amb intensitat, constància, i implicant-hi tot el teixit social del nostre país.

Ara com ara, la realitat és tan complexa que tan sols podem abordar-la des d'una rigorosa modèstia intel·lectual i emocional, conscients que mai sabrem del tot si hem encertat en les nostres decisions.

En qualsevol cas, però, tampoc no podem permetre que la prudència ens faci traïdors. I com que és evident que hi ha oportunitats que no tornen mai, hem d'estar especialment atents a no deixar-les escapar.

Sovint, els meus alumnes em pregunten: «I ara què? Què podem fer per intentar construir un món millor? Què podem fer per al nostre país?». Després de molts intents, he anat construint aquesta resposta. Sempre els dic que triïn el bàndol més honest i que optin pel compromís i, més en concret, pel compromís amb l'esforç, perquè probablement l'esforç davant les dificultats és l'únic valor moral objectivable. I, finalment, els recomano que prescindixin d'aquells enemics de la llibertat de Catalunya que aixequen l'estendard de la por i la utilitzen, de manera indecent, per intentar mantenir els seus privilegis.

I, des d'aquesta perspectiva, tal com va dir el president Franklin Delano Roosevelt, «només hem de tenir por de la por».

En definitiva, fóra bo fixar-nos en aquells que han triat el camí polític, empresarial, social, cívic o acadèmic més allunyat de la comoditat.

De la mateixa manera, també és bo que tinguem en compte d'altres qüestions. En el nostre país hi sobren experts en alliberament nacional que, malauradament, encara no han alliberat cap país. I que, malgrat aquesta migradesa del seu currículum alliberador, s'omplen la boca de sobirania i independència sense fer res per assolir-la.

Des de la candidatura d'Esquerra Republicana, doncs, hi ha la voluntat de dur a terme la tasca que ara toca, amb les eines que en aquest moment tenim a la nostra disposició i que creiem que ens poden resultar més útils. Així, per exemple, des d'una perspectiva estrictament personal —que espero que em vulgueu perdonar—, he dedicat bona part de la meua vida a estimular aquesta mena de patriotisme al qual m'he referit anteriorment. I he intentat fer-ho des del coneixement i la passió per la història, i també des de l'interès i l'amor vers el present i el futur del meu país.

He procurat fer-ho realitat des del compromís suprem amb els drets socials i amb les llibertats nacionals. I també he mirat d'enfocar-ho amb un cert relativisme que ens immunitzés a tots contra aquesta temptació, gairebé malaltissa, de prioritzar les disputes més ridícules sobre detalls insignificants per damunt de l'esforç col·lectiu a l'hora d'avançar cap als grans ideals.

Concretament, i en aquest mateix sentit, a les classes, a les xerrades i als articles sempre he tingut la voluntat de promoure l'entesa dels nostres i de traçar, amb precisió, les fronteres amb els altres. Tot plegat, amb l'esperança que sovint la història ens acabi posant a tots al nostre lloc.

Tal com afirmava el canonge Carles Cardó, «entre tanta munió de coses que ens obturen la percepció, n'hi ha tres que no tenen importància: la petitesa material, el fracàs del moment present i la manca d'altaveu»; perquè, «ser petit no té cap importància, quan es tanca dins la pròpia entranya un esperit capaç de desplegaments magnífics».

Sigui com sigui, davant d'un panorama que avui se'ns presenta tan complex, podem quedar-nos amb el dubte de com podem saber quin és el camí que cal seguir. Ja sabem que hem de triar sempre la via de l'honestedat, de l'esforç i del coratge. Tot i així, però, també hem de tenir present que, quan s'enfronten a situacions veritablement dures, la majoria dels humans s'uneixen al bàndol més fort i identifiquen la maximització de la seguretat com la millor de les opcions.

Precisament per aquesta raó, hem de reforçar, tant com sigui possible, els vincles en l'àmbit de l'espai del catalanisme i del progrés, perquè així aconseguirem que el camí sigui més planer. A més, sempre és grat recórrer-lo en bona companyia.

I en la mesura que «la Balanguera vagi filant» i nosaltres anem teixint aquests vincles, el camí serà cada vegada més curt i menys costerut. I, així, l'angoixa de la solitud serà tan sols el preàmbul de l'alegria d'una victòria inevitable.

Em presento per Esquerra a Europa, perquè és l'única eina útil que té Catalunya per anar més enllà. Aquest país ja ha viscut massa anys de disputes partidistes, de lideratges que després de la transició es van voler repartir el país de moltes maneres; començant pel territori mateix, aprofundint les diferències entre la conurbació metropolitana i el mal anomenat «rerepaís». També n'hi havia que es van apoderar de la catalanitat, i d'altres, del progrés, com si fossin actius excloents en una mena de subhasta ideològica.

Esquerra va irrompre amb força —i amb alegria— l'any 2003, unint la catalanitat i el progrés. Volia construir no pas dues petites catalunyes en paral·lel, sinó un únic país de veritat. I, en aquest sentit, va aconseguir que el Parlament de Catalunya aprovés l'Estatut del 30 de setembre de 2005. En aquell moment ja sabíem que aquest esforç podia ser anorreat per les velles instàncies de poder. Però precisament, aquell esforç i el seu anorreament han omplert de raons les alforges per al viatge que encara hem de recórrer. I, aquesta vegada, la propera parada no serà pas l'Estatut d'una comunitat autònoma espanyola, sinó la Constitució d'un nou Estat català a Europa.

De fet, de raons no ens n'han faltat mai. En realitat, ja fa segles que ens en sobren! I en el feixuc debat estatutari, s'han multiplicat davant la hipocresia d'aquells que van començar a esmenar l'Estatut l'endemà de ser aprovat. I d'aquells que —pocs mesos després— el van afaitar a quatre mans per interessos estrictament partidistes. Tots plegats, els uns i els altres, ho van fer perquè aquell Estatut no era el seu, perquè no volien anar més enllà dels seus privilegis i de les seves pors.

Nosaltres ens vam quedar sols dient «no» a l'Estatut —jo vaig dir no a l'Estatut, i continuo dient-hi no— i, sens dubte, el temps ens ha donat la raó. I si treballem de valent i units, la nostra raó encara serà més evident. Mentre esperem la sentència del Tribunal Constitucional, qui haurà de donar explicacions a la ciutadania és qui va demanar que hi votessin a favor.

En el seu afany de construir el país —i malgrat les enormes dificultats que trobem en el camí—, Esquerra ha estat capaç de generar l'entesa en temes clau entre aquells adversaris irreconciliables. Entre aquells que encara somien tenir una casa gran enmig d'una Catalunya pura i petita, i d'altres que debaten si han de servir el país o bé si han de servir el projecte socialista espanyol. Mal que els pesi a tots dos, aquest

país ja ha començat a canviar, de manera que ja ningú —almenys durant molt de temps— no el podrà governar tot sol.

Pasqual Maragall ho tenia clar el 2004, quan afirmava que Catalunya havia superat l'etapa defensiva i de reconstrucció del «pal de paller», i que calia passar a l'acció amb un «catalanisme coral», amb menys por i més ambició.

Avui, alguns d'aquells que s'han disputat el país durant els darrers 30 anys, s'adonen que Esquerra se'ls ha interposat amb una actitud valenta, i que, a més a més, és capaç de posar-los d'acord. Per això tenen temptacions oportunistes de tornar enrere i frenar l'avenç de la Catalunya desacomplexada que reclama més sobirania i més justícia social.

Esquerra ha liderat els tres pactes nacionals, i ha posat d'acord CiU i PSC en qüestions estratègiques per al futur del país: el Pacte Nacional per a l'Educació, el Pacte Nacional per a la Immigració i el Pacte Nacional per a la Recerca i la Innovació (que han de contribuir al canvi del nostre model productiu). A més, durant aquesta legislatura, els departaments del Govern encapçalats per ERC han impulsat l'aprovació de diverses lleis al Parlament, i han posat d'acord PSC i CiU: la Llei de la incorporació de mitjans audiovisuals, la Llei de serveis socials, la creació de l'Agència Catalana de Turisme, la Llei d'eradicació de la violència masclista, la Llei de seguretat industrial, o el Consell Nacional de la Cultura i de les Arts. Encara que també es veritat que, malauradament, la Llei de l'Oficina Antifrau no ha comptat amb el suport de CiU.

Per això hem d'explicar al país que el nostre autogovern ha d'estar dirigit per una entesa entre aquells que pensen en i per Catalunya.

No defallirem a l'hora d'apujar el llistó de l'exigència! No defallirem a l'hora de procurar que les catalanes i els catalans s'adonin que no ens convé una Catalunya pura i petita, i, encara menys, una Espanya centralista! No defallirem a l'hora d'intentar construir una Catalunya millor, que no tingui por d'assumir la responsabilitat del dret a decidir, per anar pel món amb el cap ben alt!

Actualment, el nostre país requereix, més que mai —en Matthew Tree en feia referència a la presentació—, una classe dirigent moralment íntegra, intel·lectualment preparada, políticament experimentada i socialment respectada. Probablement, un lideratge d'aquest tipus —tant si és individual com, especialment, si és col·lectiu— és un element clau per tal d'assolir la nostra llibertat. Cal una classe dirigent capaç d'implementar solucions públiques en els problemes dels nostres conciutadans, de tal manera que, tal com apuntàvem anteriorment, constatin la conveniència de ser també els nostres compatriotes.

A més, els beneficis que es deriven d'un marc estatal català són massa evidents perquè ningú els pugui menystenir.

I, en qualsevol cas, no hem d'oblidar que si Catalunya té alguna possibilitat d'esdevenir Estat és perquè ha estat i és una Nació. També és molt probable que, perquè continuï sent Nació, sigui del tot imprescindible que esdevingui un Estat com més aviat millor.

Precisament per aquestes raons, «anem a Europa a fer-la més nostra». Perquè també la volem construir. En aquesta Europa dels estats nosaltres volem ser tan europeus com qualsevol altre. Nosaltres necessitem ser un Estat perquè necessitem tenir més diputats al Parlament Europeu, comissaris a la Comissió, i ministres als consells de ministres.

«Anem a Europa a fer-la més nostra» per fer-la més planera i més propera a la gent. Més democràtica i més participativa. I perquè fer-la un xic més democràtica també és fer-la més catalana i, per tant, «més nostra».

«Fer-la més nostra» significa que volem cooperar amb els alemanys, amb els holandesos, amb els suecs, per consolidar el model social europeu. «Fer-la més nostra» significa que hem de vetllar perquè la projecció de les grans infraestructures de transport compti amb uns Països Catalans inserits en un gegantí corredor ferroviari que vagi des d'Estocolm fins a Algesires. «Fer-la més nostra» significa que volem que l'eina europea més important d'inversió en R+D+I, el 7è Programa Marc, estigui farcit de pro-

jectes que hagin concebut els nostres investigadors i universitaris, amb l'objectiu de contribuir al canvi del model productiu.

Sens dubte, Europa és un àmbit institucional adequat per afrontar tots aquests reptes. I és que a Europa s'hi decideixen qüestions molt importants, tan importants com el nostre àmbit de relacions laborals, el model comercial, el sistema d'estudis universitaris, les quotes de producció agrària i de captures pesqueres, la directiva marc de l'aigua... I, fins i tot, la manera en què podem celebrar o no les nostres festes al carrer.

Qui diu que no s'ha d'anar a Europa a reivindicar és perquè ja deu estar d'acord amb el que s'hi fa. De ben segur que aquest no és pas el nostre cas.

Hi ha una versió, que diu que a principis de l'any 1919, quan s'havia acabat la 1a Guerra Mundial —recordeu que es va acabar l'11 de novembre de 1918—, en un món en el qual Lenin i Woodrow Wilson, el president dels Estats Units, parlaven del dret a l'autodeterminació, uns representants d'un partit català de l'època se'n van anar a París a parlar amb el president dels Estats Units. I li van dir que els ajudés perquè Catalunya volia més reconeixement. I el president dels Estats Units els va dir: «Cap problema. És evident que Catalunya és una nació i sota el principi d'autodeterminació que estem impulsant a tot el continent, si vosaltres voleu ser independents, doncs ja us hi ajudarem». I aquells representants d'un partit polític català, van dir: «Independents? No, no, no cal la independència. Una mica més d'autonomia, la independència, no». I diuen que el president dels Estats Units els va dir: «Ah! Així no és un problema de política internacional, vostès tenen un problema de política interior. Ja s'ho arreglaran vostès mateixos amb l'Estat espanyol». De fet, si la meva àvia i la meva mare, han aguantat la flama de la meva catalanitat, segur que no ha estat perquè un dia jo m'acomodi en una Catalunya que no sigui independent, en una Catalunya que tingui concerts econòmics i que administri aeroports a la bavaresa. Perquè aquest és l'escenari que firmaria un militant de la UPN navarresa o un militant del PP basc. I us asseguro que el meu horitzó nacional no és compartit pels militants del PP a Euskadi... Ni el vostre, evidentment.

Qui diu que no cal anar a Brussel·les a fer-se sentir i qui afirma que només cal anar a Madrid, o no és català, o bé no té sensibilitat europea, o bé no sap que el 2010 hi haurà la presidència espanyola de la Unió Europea.

I volem aprofitar aquest fet per fer-nos sentir. Enmig de la previsible grandiloqüència retòrica del president del govern espanyol, volem explicar les injustícies que aquest mateix govern —com qualsevol altre govern espanyol— comet contra el poble de Catalunya. Perquè tal com va afirmar Josep Pla, «no hi ha res que s'assembla tant a un espanyol de dretes com un espanyol d'esquerres».

Què diran els alemanys o els britànics, quan els expliquem com tracta el govern d'Espanya la qüestió de la memòria històrica?

Què diran els europeus, quan els reitem la magnitud de la discriminació fiscal que ens imposa l'estat espanyol en la mesura que contribuïm al pressupost europeu com si fóssim una regió europea de 180 sobre 100 en renda, i resulta que rebem fons estructurals i de cohesió inferiors al que som a la UE, una regió de 122 sobre 100?

«Fer Europa més nostra» significa treballar perquè existeixi un Pla Europeu per a la Immigració, com a garantia d'integració i cohesió social, que superi les limitacions dels models de gestió de la diversitat social que han funcionat fins ara. El nostre no és el model contractual, que opera com un reduccionisme economicista i no veu necessària la integració; ni el model assimilacionista, que s'ha mostrat inviable; ni el model multiculturalista, que fracassa per la descohesió social i nacional que genera. El nostre model l'hem posat a prova al llarg dels segles i de les darreres dècades, i segur que Europa en podria prendre bona nota.

I insisteixo que «fer una Europa més nostra» també significa fer-la més social. I, en aquest sentit, cal activar polítiques per afavorir l'ocupació i treballar per forjar un Pacte Europeu d'Estabilitat social, per complementar el Pacte d'Estabilitat Econòmica que ja existeix.

D'altra banda, també cal anar a Europa a legitimar el nostre procés d'autodeterminació per posar les bases jurídiques, legals i discursives per defensar l'exercici del dret a decidir, que ens permeti l'ampliació interna de la UE.

I mentre encara no siguem un Estat també hi tenim molt a dir, i molt a fer. Hem de reclamar la plena aplicació del principi de subsidiarietat —un dels principis en els quals es va fonamentar la vella Comunitat Econòmica Europea—: allò que puguin gestionar o representar les nacions com Catalunya no cal que sigui atribuït als estats, tal com ja s'està aplicant a altres països europeus. Quan a nivell europeu es tractin matèries del nostre àmbit competencial, cal que tinguem garantida la presència directa a les institucions europees, ja sigui a través dels consellers del Govern o bé del Parlament de Catalunya.

El fet que encara no siguem un Estat no ens impedeix construir una Europa més nostra. A Brussel·les ja hi ha més de 200 governs nacionals i regionals que hi tenen delegacions permanents (separades dels seus estats membres) per tractar directament els seus afers. Això crea una xarxa de governança democràtica amb capacitat d'incidència en els processos decisoris de la Unió.

En aquest sentit, creiem que val la pena recuperar els valors originaris del projecte europeu i defensar una Europa en què imperi el «confederalisme cooperatiu» enfront de «l'Europa estatista».

L'Estat—Nació ha fracassat com a model d'organització jurídic, polític, econòmic i cultural, davant la intensificació de les interdependències mundials. La globalització ha permès la sortida, a la palestra internacional, de nous actors i subjectes de dret. Catalunya n'és una mostra, per mitjà de l'acció exterior i de la cooperació internacional.

Per tot això, mentre no siguem Estat, Catalunya ha de liderar el moviment de les regions europees amb poder legislatiu i competències exclusives.

Un bon exemple de la capacitat de lideratge internacional al marge dels estats ens el dona la competitivitat.

Perquè el fonament de la competitivitat internacional es construeix en l'àmbit de l'economia regional. En l'era de l'especialització flexible, la competitivitat transcendeix l'esfera de les empreses i entra de ple en la capacitat dels territoris per activar i articular xarxes d'innovació, de cooperació pública i privada. Unes xarxes configurades en els àmbits de representació empresarial i sindical, les cambres de comerç, la connexió amb els centres tecnològics i de recerca, la implicació dels governs regionals en el desplegament d'infraestructures, la formació professional i les universitats.

El canvi de model productiu que necessita Catalunya requereix una política de clusterització que concentri recursos en cohesionar una sèrie de pols d'especialització territorial (biomedicina, energia, aigua, indústries agroalimentàries, indústries culturals, etc.). Pols de captació de talent i de capital risc.

És per això que defensarem i potenciarem el model d'euroregió en matèria de cooperació transfronterera. Perquè les euroregions reflecteixen els vincles naturals entre territoris; vincles econòmics, socials, culturals, geogràfics i històrics. Perquè els catalans del nord i tota l'àrea d'influència de Perpinyà ens esperen amb els braços oberts. I perquè els catalans del sud ja fa massa anys que es veuen privats, contra natura, d'aquest corredor mediterrani europeu que els ha d'agermanar més amb el Principat i amb Europa.

Des dels Països Catalans volem reivindicar l'onzena llengua més parlada de la Unió. Una de les llengües més traduïdes del món. Volem una Europa que reconegui la diversitat com un valor i que combati, amb energia, els posicionaments antidemocràtics contra les persones i els pobles. I, en aquest sentit, cal destacar l'enorme tasca d'en Bernat Joan, que ha aconseguit que els ciutadans dels Països Catalans puguem dirigir-nos i rebre resposta de les institucions europees en la nostra llengua.

Davant les eleccions europees no podem badar. L'apatia i l'abstenció només serveixen per engreixar els resultats dels partits estatals.

Hem d'aprofitar l'oportunitat perquè Catalunya expressi unes idees clares a Europa i perquè s'expressi amb una veu forta enmig de 750 parlamentaris. Unes idees i una veu que vetllin per l'aprofundiment democràtic i els drets polítics, socials i culturals dels pobles i dels ciutadans.

El repte no és fàcil, però la consciència de catalanitat, de vetllar per la justícia social i la llibertat, serà una veu que s'expressarà amb claredat.

Sé que m'ajudareu a ser la veu de la consciència de tot un país. Vetllarem perquè Europa no s'oblidi dels Països Catalans quan tracti sobre infraestructures, quan legisli sobre les empreses, la cultura i els aspectes socials. Europa és plena de detalls que cal observar per intentar fer la vida millor a la gent gran, a les dones, als joves, als emprenedors i als treballadors.

Com deia el president Jordi Pujol el 1980, «el nostre país superarà les dificultats amb voluntat de construcció metòdica, de la construcció sistemàtica de país d'en Prat de la Riba i amb aquell esperit obert i constructiu del president Macià».

I si encara hi ha algun dubte sobre si ens en sortirem... Permeteu-me que faci d'historiador un moment. Per dissipar dubtes. Us explico dues històries. Una és més dolça d'explicar, l'altre és un pel més trista. Comencem per la més dolça.

A finals del segle XVIII, els catalans, malgrat tots els malgrats que vosaltres ja sabeu, s'havien llançat a la conquesta de les rutes oceàniques. Ja havíem començat a internacionalitzar-nos. Els nostres vaixells portaven productes catalans —i una mica d'arreu— cap al Rio de la Plata, cap a Cuba, cap a la desembocadura del Mississipí, cap als estats del nord dels Estats Units —que encara no eren Estats Units—, cap a la Gran Bretanya, cap a Alemanya... En aquella època, alguns vaixells catalans se n'anaven cap a Nova Orleans i hi compraven cotó. Aquell cotó que nosaltres no teníem. El carregaven en un vaixell i el portaven fins al port de Barcelona, on el descarregaven. Allà el carregaven en un carro cap a Manresa, passant al costat del Bruc, per Can Massana, i baixaven per Salelles fins a Manresa. Quan arribaven a Manresa el camí de carro s'acabava, les infraestructures allà s'havien acabat. I havien de descarregar el carro i carregar un tren de mules. Mules amunt pel Llobregat, cap a Berga, amb un cotó de Nova Orleans. Allà anaven a filar-lo, amb una berguedana, amb una filadora. El filaven i, un cop filat, carregaven el fil altre cop al tren de mules i el carro fins a Barcelona, a una empresa tèxtil on hi teixien el fil. Després d'això, el portaven al port, el carregaven en un vaixell i se n'anaven a Amèrica a vendre el teixit. I sortia a compte!

Com veieu, el somriure és inevitable. Perquè els catalans fem coses increïbles, que no és capaç de fer ningú més al món. Com anar a comprar un producte, fer-lo creuar dues vegades l'Atlàntic i que encara surti a compte.

Per tant no hem de tenir cap por. Segur que ens en sortirem! Però si tot i així hi ha algú que és persistent en el dubte —sempre hi ha un Sant Tomàs—, ara us explicaré una altra història per demostrar que sí que ens en sortim, fins i tot de les situacions més difícils. És una història trista, però espero que me la sapigueu perdonar i que l'entengueu en la seva voluntat didàctica. Podia haver triat l'11 de setembre de 1714 —que molts de vosaltres m'heu sentit explicar qui sap a quin lloc remot de Catalunya, o fins i tot pels carrers de Barcelona—, però no ho faré. Explicaré un altre moment de la nostra història. M'heu d'acompanyar en aquest viatge.

Imaginem que esteu a l'alba del 15 d'octubre de 1940. Imaginem que esteu presoners en un calabós, al castell de Montjuïc. Acabeu de signar el vostre testament personal i polític. L'heu acabat amb una frase preciosa: «Per Catalunya, i per tot allò que representa de Pau, Justícia i Amor!». L'ha escrita un home al qual afusellaran d'aquí a pocs minuts. De fet pel passadís se senten unes passes que s'acosten. S'aturen. Ara són els forrellats els que trenquen el silenci de la nit. S'obre la porta del calabós. Us vénen a buscar. D'aquí a uns minuts us afusellaran. Sou el president Lluís Companys.

Aquell dia, aquella matinada del 15 d'octubre de 1940, mentre el president caminava pel camí de ronda del castell de Montjuïc i veia, a la seva dreta, la capital del seu país; ocupat per un exèrcit que a tot arreu de l'estat espanyol s'autoanomenava Ejército Nacional —a les Canàries, a Euskadi, a Melilla, a Galícia, a Madrid— excepte quan havia trepitjat el territori de Catalunya, en què havia passat a autoanomenar-se, Ejército de Ocupación de Cataluña. Perquè ells sí que ho tenen clar. Aquella matinada, quan el president veia la capital del seu país ocupada per un exèrcit enemic, on era l'esperança? On era l'esperança de la llibertat? On era l'esperança per Catalunya? I per Europa, ocupada pràcticament i íntegrament pels nazis i pels seus aliats, entre els quals en aquell moment hi havia el mateix Stalin. On era l'esperança? La resposta a aquesta pregunta és extremadament cruel: no n'hi havia, d'esperança. I, literalment desesperats,

una generació de catalans i de catalanes —sobretot de catalanes— va viure per fer viure els seus fills. I per fer-nos viure a tots nosaltres. És des d'aquesta generació que ens parla un poeta, en aquest cas Salvador Espriu, quan ens recorda que:

«Hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa»

— i els versos continuen, encara que habitualment no se'n recorda ningú—

«perquè seguíssiu el recte camí
d'accés al ple domini de la terra».

I que ens demana, des d'aquests versos, que ens mantinguem

«fidels per sempre més al servei d'aquest poble».

Nosaltres hem de saber recollir el testimoni d'aquells que ens han precedit. En cadascun dels nostres gestos, hem d'honorar la memòria d'aquells que van morir per Catalunya, esperant que Catalunya no morís amb ells. El mateix president Companys ens havia assenyalat el camí que ell mateix havia de seguir un dia quan, l'1 de març de 1936, havia arribat a Barcelona després d'un any i mig de presó: «Venim per servir els ideals. Portem l'ànima amarada de sentiment. Res de venjances; però sí un nou esperit de justícia i reparació. Recollim les lliçons de l'experiència. Tornarem a sofrir, tornarem a lluitar i tornarem a vèncer!».

Jo sóc historiador, no sé si ho havíeu notat. Confio que em sapigueu perdonar aquests possibles excessos historicistes. Però insisteixo que eren amb la voluntat d'assenyalar que sempre ens en sortim, en qualsevol àmbit, sigui quina sigui la magnitud de la desfeta. I que, per tant, segur que el nostre camí ara és molt més fàcil. I en tot cas també, perquè sóc historiador, estic convençut que les millors pàgines de la història del nostre país són les que encara hem d'escriure. Són les que hem d'escriure tots nosaltres.

I ara gairebé per acabar. Us agraeixo que hagueu vingut, que m'hagueu escoltat, que hagueu tingut la santa paciència d'estar aquí, i voldria compartir amb vosaltres un petit fragment d'un altre poeta, en aquest cas Miquel Martí i Pol —sé que és un clàssic, però els clàssics s'han de citar, perquè són clàssics. I per enlairar-nos l'esperit i per encomanar-nos l'esperança, i per fer-nos sortir d'aquí amb el pit inflat d'orgull i amb un somriure als llavis:

«Convertirem els silencis en or
i els mots en foc. La pell d'aquest retorn
acumula la pluja, i els afanys
esborren privilegis. Lentament
emergim del gran pou, heures amunt,
i no pas a recer de cap malastre
Convertirem el vell dolor en amor
i el llegarem, solemnes, a la història.»

Moltes gràcies!

Oriol Junqueras i Vies

Divendres, 27 de febrer de 2009